

HỢP TÁC THƯƠNG MẠI VÀ ĐẦU TƯ PHILIPPINES - TRUNG QUỐC GIAI ĐOẠN 2010 - 2020

TRẦN THÁI BẢO*

Tóm tắt: Philippines và Trung Quốc thiết lập quan hệ ngoại giao vào năm 1975, tuy nhiên, xuất phát từ những điều kiện chủ quan và khách quan, mối quan hệ giữa hai nước đã trải qua nhiều bước thăng trầm và diễn biến khá phức tạp. Bất chấp những khó khăn còn tồn tại, hợp tác thương mại và đầu tư giữa Philippines và Trung Quốc từng bước được cải thiện và ngày càng được củng cố và tăng cường. Bối cảnh khu vực và sự trỗi dậy không ngừng của Trung Quốc, đặc biệt là những kết quả tích cực trong xây dựng Cộng đồng kinh tế ASEAN (AEC) đã góp phần thúc đẩy hợp tác kinh tế giữa Philippines - Trung Quốc tiếp tục phát triển mạnh mẽ. Bài viết tập trung phân tích những kết quả đạt được của quan hệ hai nước trên lĩnh vực thương mại và đầu tư, nguyên nhân và ý nghĩa của sự hợp tác này đối với hai phía trong giai đoạn 2010 - 2020.

Từ khóa: hợp tác thương mại và đầu tư; Philippines; Trung Quốc.

Mở đầu

Philippines và Trung Quốc có mối quan hệ lâu dài trong lịch sử. Trải qua nhiều bước thăng trầm, mối quan hệ này vẫn tiếp tục phát triển và đạt được những thành tựu quan trọng, nhất là trên lĩnh vực kinh tế. Năm 2010, đánh dấu sự trỗi dậy của Trung Quốc khi nước này vượt Nhật Bản trở thành nền kinh tế đứng thứ hai thế giới, chỉ sau Mỹ. Điều này đã thu hút sự quan tâm của các nước trong khu vực, nhằm tìm kiếm cơ hội từ Trung Quốc để phát triển. Hơn nữa, để thực hiện tham vọng chiến

lược nước lớn trong thế kỷ XXI, Trung Quốc phải đề ra những mục tiêu mạnh mẽ, trong đó lấy kinh tế làm động lực cho mọi hoạt động phát triển của mình. Philippines - quốc gia láng giềng mang nhiều đặc điểm phù hợp với lợi ích của Trung Quốc, đã trở thành địa điểm quan trọng trong chiến lược trỗi dậy của Trung Quốc. Ở chiều ngược lại, sau thời kỳ khủng hoảng kinh tế toàn cầu giai đoạn 2008 - 2009, Tổng thống Benigno Aquino III tiếp tục thực hiện chính sách đối ngoại đa dạng hóa, đa phương hóa nhằm đẩy mạnh quan hệ kinh

* ThS. NCS. Trần Thái Bảo, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế

tế - thương mại với Trung Quốc. Mặc dù vẫn nghiêng về Mỹ để đảm bảo tình hình an ninh - chính trị, bảo vệ chủ quyền lãnh thổ quốc gia, nhưng Tổng thống Rodrigo Duterte lại thực hiện chính sách đối ngoại độc lập, tự chủ, cân bằng lợi ích giữa các nước lớn, có những tuyên bố cứng rắn trong quan hệ với Mỹ, cải thiện toàn diện quan hệ và không ngừng tăng cường hợp tác với Trung Quốc trong nhiều lĩnh vực. Trên thực tế, Philippines nhận thấy Trung Quốc là một đối tác lớn, vốn đầu tư và công nghệ của Trung Quốc có khả năng giúp chính quyền Rodrigo Duterte triển khai thực hiện các chiến lược và chính sách phát triển kinh tế của Philippines. Như vậy, cả Philippines và Trung Quốc đều tìm thấy lợi ích chung trong chiến lược phát triển quốc gia, có thể đáp ứng cho nhau để cùng phát triển kinh tế.

1. Những lợi ích kinh tế trong quan hệ Philippines - Trung Quốc

Về phía Trung Quốc: Trong nhân quan của các nhà lãnh đạo Trung Quốc thì Philippines là một nhân tố quan trọng trong chiến lược mở rộng ảnh hưởng của Trung Quốc ở khu vực Đông Nam Á. Trung Quốc xem Philippines là địa bàn đứng chân tại biển Đông và kiềm chế sự tăng cường hiện diện của Mỹ tại khu vực Đông Nam Á.

Ngoài ra, Philippines được coi là thị trường giàu tiềm năng, là nơi có thể cung cấp một khối lượng tài nguyên quý giá phục vụ cho công cuộc mở cửa và hiện đại hóa của Trung Quốc, do đó, Trung Quốc đã tăng cường đầu tư vào nước này nhằm thu

lợi nhuận. Hơn nữa, Philippines cũng là tiền đề quan trọng để Trung Quốc thực hiện chiến lược xâm nhập và chiếm lĩnh thị trường Đông Nam Á với việc mở rộng đầu tư trên hầu hết các lĩnh vực: giao thông, dệt may, dầu khí, khoáng sản, nông nghiệp, bất động sản, năng lượng, kinh doanh hàng hóa... Bên cạnh đó, Trung Quốc còn dành cho Philippines một khoản viện trợ rất lớn, với mục tiêu chuẩn bị cơ sở để có thể giúp các tập đoàn của Trung Quốc mở rộng địa bàn khai thác dầu và khoáng sản. Đây có thể được xem như “thiện ý” của Chính phủ và doanh nghiệp Trung Quốc dành cho Philippines khi không áp đặt những điều kiện khắt khe, điều này đã góp phần tạo thiện cảm của những nhà lãnh đạo Philippines. Có thể thấy, việc tăng cường chiến lược kinh tế sẽ tạo điều kiện gia tăng ảnh hưởng về mặt chính trị. Những mục tiêu mà Trung Quốc đặt ra tại Đông Nam Á sẽ một phần được thực hiện thông qua Philippines và Trung Quốc sẽ dùng mọi biện pháp để đưa Philippines nói riêng và Đông Nam Á nói chung vào vùng ảnh hưởng của mình, chỉ có điều cách thức để đạt tới điều này còn phụ thuộc rất nhiều yếu tố, nhất là sức mạnh của Trung Quốc sẽ đặt ở vị trí nào khi đưa ra so sánh với những cường quốc còn lại.

Về phía Philippines: trong mối quan hệ với Trung Quốc, Philippines đã và đang nhận được rất nhiều lợi ích xét trên mọi phương diện. Có thể thấy sự hiện diện ảnh hưởng của Trung Quốc trong mọi hoạt động kinh tế, văn hóa, xã hội, quân sự, mọi công trình viện trợ phát triển... Đã có

hàng trăm công ty của Trung Quốc đầu tư hàng tỷ đô la Mỹ vào Philippines, trong đó có các dự án năng lượng, công nghiệp khai khoáng, nông nghiệp... Hơn nữa, trong bối cảnh gặp nhiều khó khăn do dịch bệnh và thiên tai, Philippines muốn ít nhiều có chỗ dựa vào một nước lớn để củng cố vị thế của mình và Trung Quốc chính là sự lựa chọn không thể bỏ qua. Mặt khác, quan hệ chặt chẽ với Trung Quốc, Philippines sẽ nhận được sự ủng hộ của Trung Quốc trên diễn đàn quốc tế. Bên cạnh đó, Philippines là một trong những quốc gia đang phát triển, với hệ thống cơ sở hạ tầng còn hạn chế, nền kinh tế cơ bản còn khiêm tốn, nền công nghiệp đang phát triển nhưng đối mặt với vấn đề thiếu vốn, tụt hậu về công nghệ. Nếu phát triển mối quan hệ với Trung Quốc, Philippines sẽ nhận được những khoản đầu tư, viện trợ khổng lồ từ quốc gia này, có điều kiện phát triển khoa học công nghệ, thúc đẩy kinh tế thương mại phát triển. Rõ ràng, những lợi ích khổng lồ đó đã góp một phần rất lớn vào phát triển kinh tế xã hội ở Philippines.

Như vậy, trong chiến lược của Trung Quốc, Philippines vẫn là chất xúc tác, người dẫn đường quan trọng cho Trung Quốc trong việc thâm nhập sâu hơn vào khu vực Đông Nam Á. Ở chiều ngược lại, để thúc đẩy quá trình thực hiện các mục tiêu, chính sách để phát triển đất nước, lấy lại vị thế của đất nước sau cuộc khủng hoảng những năm cuối thế kỷ XX, Philippines rất cần sự ủng hộ tích cực của các nước lớn, trong đó có Trung Quốc. Do đó, dù còn nhiều khó khăn nhưng quan hệ kinh tế giữa hai nước sẽ tiếp tục phát triển

và đạt được những thành tựu trong thời gian tới.

2. Những thành tựu trong quan hệ kinh tế Philippines - Trung Quốc

2.1 Thời kỳ Tổng thống Benigno Aquino III

Có thể nhận thấy, giữa Philippines và Trung Quốc còn nhiều bất đồng và va chạm nhất định, nhưng trên lĩnh vực kinh tế - thương mại thì xu hướng hợp tác nhiều hơn mâu thuẫn. Quan hệ kinh tế thương mại hai nước phát triển mạnh vào những năm đầu thế kỷ XXI, dưới tác động của quá trình toàn cầu hóa, khu vực hóa, hợp tác kinh tế giữa hai nước đã đạt được nhiều kết quả to lớn.

Sau công cuộc cải cách và thực thi chính sách mở, Trung Quốc mong muốn thiết lập quan hệ hữu nghị với các nước láng giềng bao gồm các thành viên ASEAN. Chính vì thế, Philippines và Trung Quốc đã chính thức thiết lập quan hệ ngoại giao vào ngày 09/6/1975, nhưng những năm sau đó, quan hệ kinh tế giữa hai nước gần như bị “đóng băng”. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến sự “thất bại” trong quan hệ giữa hai nước, song các vấn đề mâu thuẫn và bất ổn tại khu vực có sự tham gia của Trung Quốc đã “làm dấy lên nỗi lo sợ sâu sắc về Trung Quốc”⁽¹⁾. Bên cạnh đó, những tranh chấp trên biển Đông càng làm tình trạng này trở nên kéo dài hơn. Tiêu điểm của vấn đề này chính là sự cố Đá Vành Khăn vào năm 1995, Trung Quốc trực tiếp can dự trong cuộc đối đầu quân sự với Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN). Vì thế, sự cố Đá Vành Khăn năm 1995 đã đặt ra một

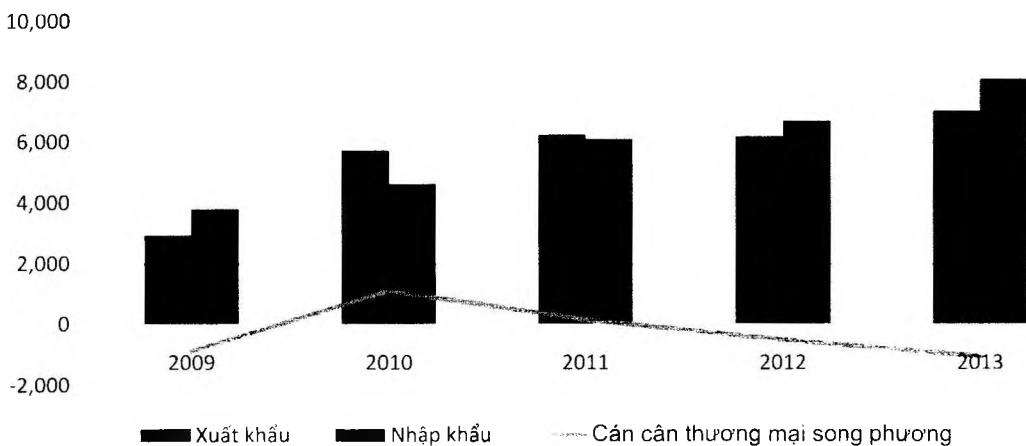
chuỗi phản ứng giữa các nước Đông Nam Á, trong đó có Philippines⁽²⁾.

Sau đó, mối quan hệ Philippines - Trung Quốc vẫn phát triển rất nhanh, nhất là trên lĩnh vực kinh tế. Hợp tác thương mại giữa hai nước ngày càng được cải thiện khi bước vào thập niên thứ hai của thế kỷ XXI, Philippines đánh giá Trung Quốc là đối tác lớn và một trong những đầu tàu kinh tế quan trọng có thể giúp Philippines thoát ra khỏi tình trạng trì trệ kéo dài nhiều thập kỷ.

Về thương mại, kể từ khi Tổng thống Benigno Aquino III nhậm chức, các chuyến thăm Trung Quốc diễn ra thường xuyên hơn nhằm thúc đẩy quan hệ hợp tác chiến lược Trung Quốc - Philippines phát triển ổn định, lâu dài và bền vững. Một Kế hoạch Hành động chung Hợp tác chiến lược Trung Quốc - Philippines ký ngày 29/10/2009 được xem là minh chứng cho bước phát triển tốt đẹp này⁽³⁾. Kể từ năm 2010, kim ngạch thương mại hai chiều liên

tục tăng nhanh, mặc dù trước đó cả Philippines và Trung Quốc đều chịu tác động của cuộc khủng hoảng kinh tế toàn cầu, khiến quan hệ thương mại giữa hai bên giảm sút đáng kể. Vượt qua những khó khăn đó, năm 2010, kim ngạch thương mại song phương đạt 27,7 tỷ USD, tăng 35% so với năm 2009 và Trung Quốc trở thành đối tác thương mại lớn thứ ba của Philippines⁽⁴⁾. (Xem Hình 1)

Có thể thấy, mức tăng trưởng thương mại song phương giữa hai nước tăng liên tục trong giai đoạn 2010 - 2013, cụ thể tăng 53% năm 2010, 19% năm 2011 và 4,27 % năm 2012 và 17,4% năm 2013. Tuy nhiên, thâm hụt thương mại song phương giữa Philippines và Trung Quốc bắt đầu có xu hướng tăng, từ mức 0,873 tỷ USD năm 2010 lên tới 1,047 tỷ USD năm 2013⁽⁵⁾. Tình hình trở nên phức tạp kể từ tháng 01/2013, Philippines chính thức đối đầu trực tiếp với các yêu sách bành trướng của Trung Quốc trên biển bằng cách nộp đơn

Hình 1: Thương mại Philippines - Trung Quốc giai đoạn 2009 - 2013

Đơn vị: Tỷ USD

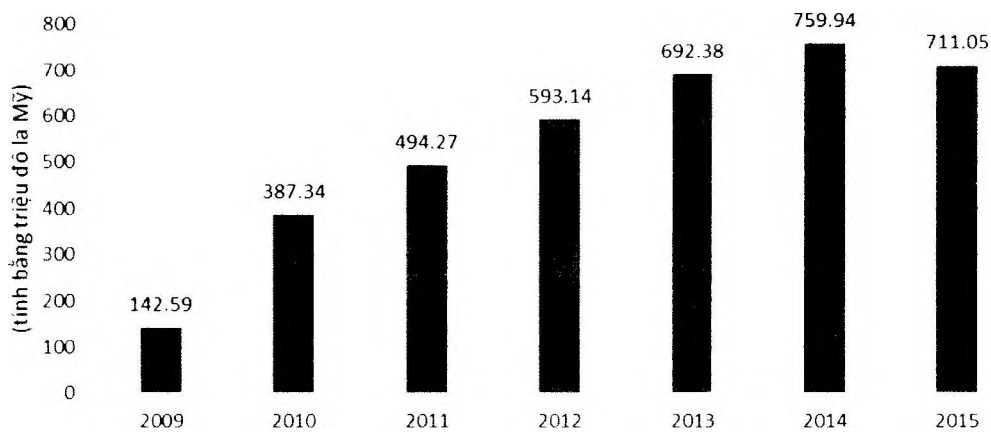
Nguồn: Tổng hợp từ Philippine Statistical Yearbook (PSY) (2014)

Bảng 1. Thương mại Philippines - Trung Quốc giai đoạn 2013 - 2016

(Đơn vị: Tỷ USD)

Năm	Tổng kim ngạch thương mại	Xuất khẩu	Nhập khẩu	Cán cân thương mại song phương
2013	15,097	7,025	8,072	-1,047
2014	18,336	8,467	9,869	-1,402
2015	17,644	6,174	11,470	-5,296
2016	21,937	6,372	15,565	-9,193

Nguồn: Philippine Statistical Yearbook (PSY) (2017)

Hình 2. Tổng nguồn vốn FDI từ Trung Quốc vào Philippines giai đoạn 2009 - 2015

Đơn vị: triệu USD

Nguồn: Total FDI stock from China to the Philippines, Published by C. Textor, Apr 19, 2021.

<https://www.statista.com/statistics/720978/outward-fdi-stock-from-china-to-the-philippines/> truy cập ngày 9/6/2021.

tại Tòa án Trọng tài của Công ước Liên hợp quốc về Luật Biển (UNCLOS)⁽⁶⁾, do đó hợp tác thương mại song phương giữa hai nước có sự chững lại, xuất nhập khẩu có sự sụt giảm kể từ tháng 07/2013.

Những tranh chấp về chủ quyền trên biển Đông, cùng với sự quyết đoán trong lập trường về “đường 9 đoạn”, những hoạt động cải tạo và xây dựng đảo nhân tạo trên Biển Đông của Trung Quốc đã làm xấu đi mối quan hệ giữa hai nước⁽⁷⁾. Điều này dẫn đến tình trạng xáo trộn trong quan hệ kinh tế hai nước trong giai đoạn 2013 - 2016. Cụ thể, tình hình xuất khẩu có xu hướng giảm, từ 7,025 tỷ USD năm

2013 xuống còn 6,372 tỷ USD năm 2016 (bảng 1), mức độ thâm hụt ngày càng cao, cán cân thương mại nghiêng về Trung Quốc với xu hướng ngày càng gia tăng. Chẳng hạn, vào cuối năm 2016, tổng kim ngạch thương mại giữa hai quốc gia, theo số lượng của cục Thống kê Philippines là 21,937 tỷ USD, tăng 45% so với năm 2013. Xét ở góc độ cán cân thương mại cho thấy, thâm hụt thương mại ngày càng tăng, từ -1,047 tỷ USD năm 2013 lên 9,193 tỷ USD vào năm 2016, tăng gấp 9 lần so với cùng kỳ năm 2013. (Xem Bảng 1)

Về đầu tư, vốn là một nước nông nghiệp thuần túy lâu đời, một vấn đề đặt

ra với Philippines là phải huy động được nguồn vốn đầu tư lớn để chuyển dịch cơ cấu kinh tế, dựa vào công nghiệp và dịch vụ hiện đại để phát triển đất nước. Mặc dù mối quan hệ Philippines - Trung Quốc dưới thời Tổng thống Aquino không được tốt đẹp như thời kỳ Tổng thống tiền nhiệm Aroyo, nhưng cùng với chính sách “Đi ra bên ngoài” của Trung Quốc thì Philippines lại trở thành đối tác hết sức quan trọng⁽⁸⁾.

Trong giai đoạn 2009 - 2015, nguồn vốn FDI Trung Quốc đổ vào Philippines đã tăng lên gần gấp đôi, từ 387,34 triệu USD năm 2010, lên đến 759,94 triệu USD năm 2014 (xem hình 2). Chính nhờ nguồn đầu tư lớn này, năm 2011 đến năm 2015, kinh tế Philippines có dấu hiệu phục hồi với mức tăng GDP lần lượt là 3,86% năm 2011 và 6,35 % vào năm 2015⁽⁹⁾. (Xem Hình 2)

Tuy nhiên, có thể thấy số vốn đầu tư của Trung Quốc vào Philippines đã có sự giảm sút sau khi xảy ra vụ đối đầu căng thẳng trên Biển Đông giữa hai bên vào tháng 04/2012, cũng như việc Philippines khởi kiện Trung Quốc vào tháng 01/2013 và kiên quyết theo đuổi vụ kiện. Tổng nguồn vốn FDI của Trung Quốc vào Philippines đã giảm xuống 711,05 triệu USD năm 2015 (xem hình 2).

Nhìn chung, hợp tác kinh tế Philippines - Trung Quốc trong thời kỳ cầm quyền của Tổng thống Aquino III có những thay đổi phụ thuộc nhiều vào sự nóng lạnh của quan hệ chính trị hai bên. Giai đoạn đầu, thương mại song phương có sự phát triển nhanh chóng, tuy nhiên sau

sự kiện tranh chấp bãi cạn Scarborough, tình hình có chiều hướng xấu đi. Mặc dù vậy, lợi ích kinh tế mang lại trong hợp tác hai bên vẫn đóng vai trò quan trọng, cả Trung Quốc và Philippines cố gắng dàn xếp để thúc đẩy quan hệ kinh tế hai nước tiếp tục phát triển.

2.2 Thời kỳ Tổng thống Rodrigo Duterte

Khác với vị lãnh đạo tiền nhiệm, từ khi Tổng thống R. Duterte lên nắm quyền, chính quyền Duterte đã chuyển từ chính sách ngoại giao cứng rắn trong quan hệ với Trung Quốc sang gia tăng tiếp xúc linh hoạt hơn với Bắc Kinh. Chính vì vậy, quan hệ kinh tế giữa Philippines và Trung Quốc đã gia tăng nhanh chóng trên các lĩnh vực thương mại và đầu tư. Thậm chí phía Trung Quốc còn nhận định hai bên đã bước vào thời kỳ “vàng son”⁽¹⁰⁾ trong quan hệ thương mại song phương. Như vậy có thể khẳng định rằng những xung đột trên lĩnh vực chính trị và những căng thẳng ở Biển Đông không làm gián đoạn tới tình hình hợp tác kinh tế giữa hai nước⁽¹¹⁾.

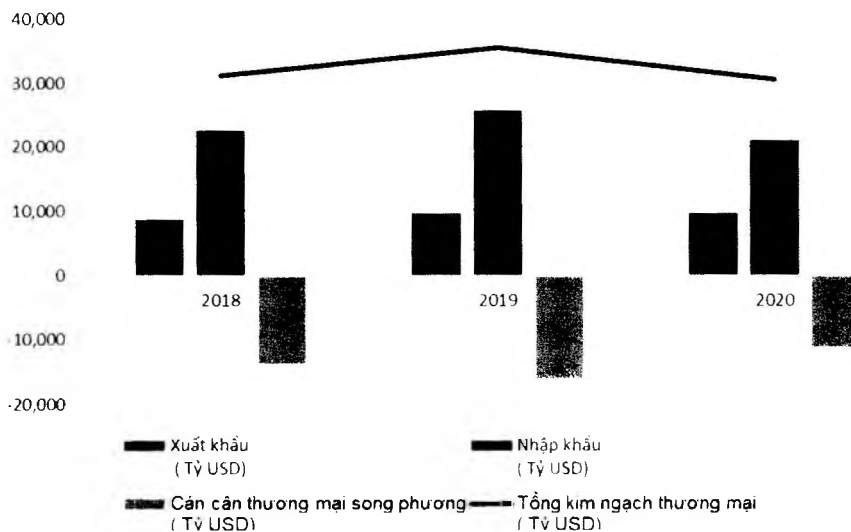
Về thương mại, với chính sách “xoay trục” về phía Trung Quốc sau khi nhậm chức tổng thống vào giữa tháng 6/2016, quan hệ kinh tế hai nước thực sự được đẩy mạnh, các cam kết kinh tế giữa hai bên liên tục được ký kết. Trong Hội nghị lần thứ 28 của Ủy ban hỗn hợp Trung Quốc - Philippines về hợp tác Kinh tế và Thương mại (JCETC), hai bên đã bàn nhiều vấn đề về hợp tác kinh tế, thương mại và đầu tư. Thêm vào đó, hai nước cũng đã bàn luận về Chương trình phát triển 6 năm về Hợp tác

Bảng 2 - Các đối tác thương mại lớn của Philippines năm 2016

Đơn vị: tỷ USD

Xuất khẩu		Nhập khẩu	
Nhật Bản	11.57028	Trung Quốc	15.5649
Mỹ	8.85133	Nhật Bản	9.88177
Hong Kong	5.5157	Mỹ	7.57582
Trung Quốc	5.37252	Thái Lan	6.57822
Singapore	3.82399	Hàn Quốc	5.56789
Đức	2.32927	Singapore	5.45413
Thái Lan	2.18385	Đài Loan	5.18477
Hàn Quốc	2.18182	Indonesia	4.50759
Đài Loan	2.12557	Malaysia	3.89999
Hà Lan	1.74332	Hong Kong	2.49183
Quốc gia khác	9.50636	Quốc gia khác	17.80093

Nguồn: Foreign Trade Statistics of the Philippines: 2016.

<https://psa.gov.ph/content/foreign-trade-statistics-philippines-2016>, truy cập ngày 21/9/2021**Hình 3. Thương mại Philippines - Trung Quốc từ năm 2018 - 2020**

Nguồn: Philippine Statistical Yearbook (PSY) (2019), và Cục thống kê Philippines (PSA)

Kinh tế và Thương mại, đây được coi là khung hợp tác tổng thể cho quan hệ kinh tế hai nước giai đoạn 2017-2022⁽¹²⁾. Đặc biệt, trong ba năm đầu cầm quyền của Tổng thống Duterte (2016 - 2018), số thoả thuận hợp tác đạt được trong các chuyến thăm cấp cao giữa Philippines và Trung Quốc đã nhiều hơn gấp nhiều lần số thoả thuận được ký giữa hai nước trong suốt 6

năm cầm quyền của Tổng thống Aquino III. Số liệu này chưa tính đến 25 thoả thuận hợp tác giữa hai nước trong năm 2019 với tổng giá trị gần 15 tỷ USD⁽¹³⁾.

Trung Quốc trở thành đối tác thương mại hàng đầu của Philippines vào năm 2016 với tổng kim ngạch thương mại trị giá 21,937 tỷ USD, chiếm 15,5% tổng kim ngạch thương mại của Philippines trong

cùng năm. Kim ngạch xuất khẩu từ Trung Quốc đạt 5,372 tỷ USD, trong khi thanh toán cho hàng hóa nhập khẩu trị giá 15,565 tỷ USD, dẫn đến thâm hụt thương mại 9,192 tỷ USD (xem bảng 2).

Về cơ cấu mặt hàng xuất khẩu, doanh số bán hàng lớn nhất đến từ sản phẩm điện tử đạt 3,804 tỷ USD, chiếm 59,7% hàng xuất khẩu của quốc gia này sang Trung Quốc. Các mặt hàng sản xuất khác theo sau với tổng doanh thu là 521,87 triệu USD hay 8,2%. Hàng hóa nhập khẩu được mua từ Trung Quốc bao gồm các sản phẩm điện tử trị giá 3,299 tỷ USD, chiếm 21,2% tổng doanh thu nhập khẩu của quốc gia này. Tiếp theo là sắt và thép với giá trị nhập khẩu là 2,332 tỷ USD, chiếm tỷ trọng 15,0%⁽¹⁴⁾.

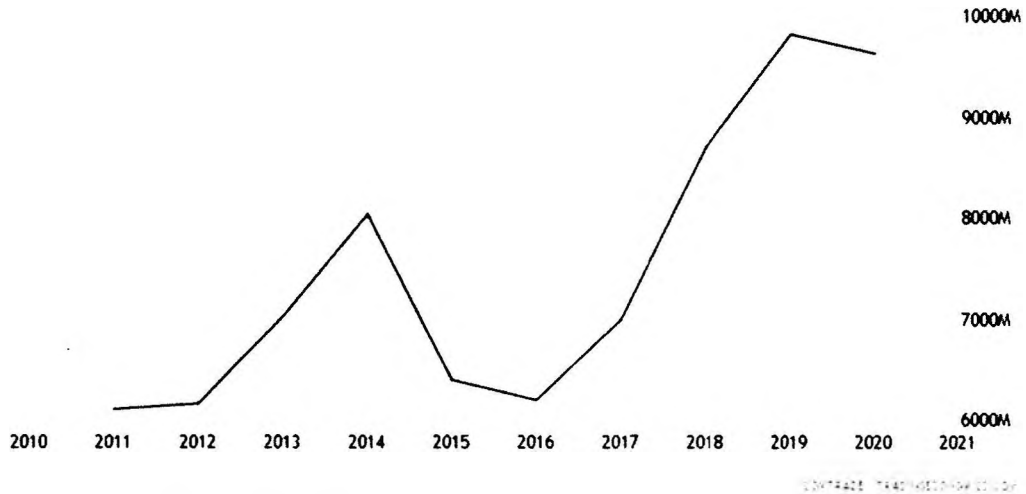
Từ năm 2016 đến năm 2018, Trung Quốc vẫn luôn giữ vị trí là đối tác thương mại hàng đầu tại Philippines. Nhìn chung, thị phần kim ngạch song phương Philippines - Trung Quốc trong tổng thương mại của Philippines hàng năm khá cao và chiếm vị trí quan trọng. Đồng thời, trị giá xuất nhập khẩu hàng hoá tại nước này cũng tăng dần theo các năm, một phần nhờ các chính sách mở rộng các mối quan hệ bên ngoài và các thế mạnh về giá cả hợp lý, nguồn hàng hoá phong phú và nhiều ưu đãi phù hợp với Philippines trong nhiều lĩnh vực.

Mặc dù có những tín hiệu tích cực, song cán cân thương mại song phương giữa hai bên vẫn có mức thâm hụt lớn. Mức thâm hụt này gây ra bởi sự sụt giảm doanh số xuất khẩu của 4 trong số 10 mặt hàng hàng

đầu, cụ thể là máy móc và thiết bị vận tải; dầu dừa; sản phẩm điện tử; và hàng hóa sản xuất khác. Thêm vào đó, sự sụt giảm này được kích hoạt bởi sự tăng trưởng âm của các mặt hàng nhập khẩu chính, đó là: thiết bị vận tải; các sản phẩm chế tạo khác; nhiên liệu khoáng, dầu nhờn và các vật liệu liên quan; thiết bị viễn thông và máy móc điện; thực phẩm và động vật sống khác; và sản phẩm điện tử⁽¹⁵⁾.

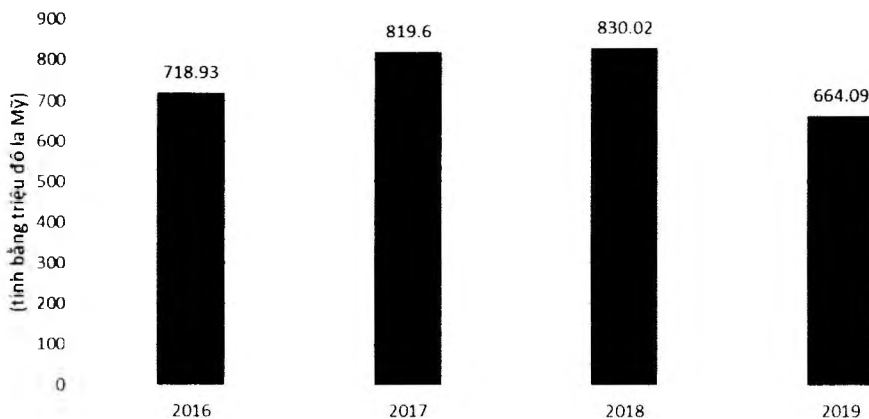
Bước sang giai đoạn 2018-2019, Philippines đã nhanh chóng cải thiện vị thế thương mại và kinh tế của mình với Trung Quốc, cho dù giữa hai quốc gia này vẫn đang tồn tại nhiều vấn đề chưa được giải quyết, nhất là vấn đề tranh chấp trên biển. Cũng từ năm 2018, quan hệ Philippines - Trung Quốc tiếp tục có những bước phát triển mới, nhất là việc Philippines ủng hộ và trực tiếp tham gia vào sáng kiến “Vành đai và Con đường” do Trung Quốc khởi xướng⁽¹⁶⁾. (Xem Hình 3)

Cũng theo Bộ đầu tư Philippines (Philippines Board of Investments), năm 2019 Trung Quốc là đối tác thương mại, thị trường xuất khẩu và nguồn nhập khẩu hàng đầu của Philippines. Thương mại song phương giữa Philippines và Trung Quốc đạt gần 50 tỷ USD, tăng trưởng trung bình 17% trong 5 năm qua. Xuất khẩu sang Trung Quốc tăng từ 18,4 tỷ USD năm 2018, lên 19,5 tỷ USD năm 2019 trong khi nhập khẩu tăng 16,02% vào năm 2019⁽¹⁷⁾. Một số mặt hàng trong lĩnh vực xuất khẩu hàng đầu là điện tử, khoáng sản, thực phẩm tươi sống, điện, hóa chất, máy móc, phụ kiện thời trang, vận tải và các sản phẩm công nghiệp khác. Cũng trong năm 2019, Trung

Hình 4. Philippines xuất khẩu sang Trung Quốc (giai đoạn 2010 - 2020)

Nguồn: *Tranding Economics: Philippines Exports to China* <https://tradingeconomics.com/philippines/exports/china>

Hình 5. Tổng nguồn vốn FDI từ Trung Quốc vào Philippines giai đoạn 2016 - 2019

Nguồn: *Total FDI stock from China to the Philippines*, Published by C. Textor, Apr 19, 2021, <https://www.statista.com/statistics/720978/outward-fdi-stock-from-china-to-the-philippines/> truy cập 9/6/2021.

Quốc đã phê duyệt nhập khẩu dưa non tươi và bơ Hass của Philippines, bổ sung vào giỏ trái cây tươi của Philippines mà Trung Quốc nhập khẩu

Theo cơ sở dữ liệu COMTRADE của Liên Hợp quốc về thương mại quốc tế thì xuất khẩu của Philippines sang Trung Quốc là 9,62 tỷ USD trong năm 2020. Như

vậy, sau bốn năm cầm quyền, Tổng thống R. Duterte đã gặt hái được nhiều thành quả tốt đẹp trong việc thúc đẩy hợp tác thương mại giữa hai nước. Ngày 19/1/2021, Đại sứ Trung Quốc tại Philippines Hoàng Khê Liên (Huang Xilian) nhận định rằng hợp tác kinh tế và thương mại Philippines và Trung Quốc “đã đạt được những kết quả rõ ràng” vào năm 2020 bất chấp những

thách thức do đại dịch COVID-19 gây ra⁽¹⁸⁾. (Xem Hình 4)

Về đầu tư, sự gia tăng tiếp xúc kinh tế giữa hai nước thông qua việc hai bên đang có những nỗ lực thúc đẩy hợp tác kinh tế song phương trong khuôn khổ “Một vành đai một con đường”, cũng như Trung Quốc thiết lập cơ chế tài chính cho chiến lược này là Ngân hàng Đầu tư cơ sở hạ tầng châu Á (AIIB) đã giúp Philippines có thể thu hút vốn đầu tư từ Trung Quốc. Năm 2018, Trung Quốc đứng đầu về đầu tư nước ngoài vào Philippines, lên tới 819,6 triệu USD, tăng 2.072% so với 718,93 triệu USD năm 2017 (hình 5). Sự tăng trưởng này được dẫn đầu bởi các doanh nghiệp và công ty đến từ các lĩnh vực như công nghệ thông tin và truyền thông, sản xuất thực phẩm, bất động sản và điện. Năm 2019, Trung Quốc tiếp tục thể hiện sự quan tâm mạnh mẽ và được xếp hạng là nguồn đầu tư đứng thứ hai sau Singapore, với 830,02 triệu USD, chiếm 32% tổng đầu tư nước ngoài tại Philippines. Dự án lớn nhất là phát triển nhà cung cấp viễn thông thứ ba, liên doanh với China Telecom. Khoản đầu tư này đang thu hút các dự án liên quan trong lĩnh vực viễn thông, cơ sở hạ tầng và dịch vụ. Các nhà đầu tư lớn đáng chú ý khác của Trung Quốc tại Philippines có thể kể đến là: C&U Group Ltd., New Hope Liuhe, Azure Gaming (Hongkong) Ltd., Suzhou Boamax Technologies Group Co., Ltd. và JTK Technology (Suzhou) Co., Ltd. Đây là những tập đoàn hứa hẹn nguồn lực khổng lồ đầu tư vào Philippines trong giai đoạn tiếp theo (Xem Hình 5).

Như vậy, trong giai đoạn nắm quyền

lãnh đạo của Tổng thống R. Duterte, quan hệ kinh tế giữa Philippines và Trung Quốc có những bước phát triển nhanh chóng. Với chính sách ưu tiên kinh tế và thúc đẩy hợp tác thương mại, hai bên đã đạt được nhiều thành tựu đáng khích lệ. Những kết quả này đã tạo động lực cho cả hai quốc gia tiếp tục tăng cường hợp tác về mặt kinh tế, bất chấp những khó khăn do tranh chấp về lãnh thổ đang đặt ra.

Kết luận

Thời gian gần đây quan hệ Philippines - Trung Quốc là một trong những mối quan hệ phức tạp và có nhiều biến động nhất tại khu vực Đông Nam Á. Khi bước vào thập niên thứ hai của thế kỷ XXI, quan hệ Philippines - Trung Quốc không còn phát triển như dưới thời Tổng thống Arroyo, song nhờ những nỗ lực từ hai bên, quan hệ kinh tế giữa hai nước đã đạt được một số thành công nhất định. Những căng thẳng chính trị giữa Trung Quốc và Philippines liên quan đến vấn đề Biển Đông dưới thời Tổng thống Benigno Aquino III đã làm phức tạp thêm quan hệ chính trị - ngoại giao giữa hai nước. Tuy nhiên, qua các thông kê cho thấy những tranh chấp này không ảnh hưởng nhiều đến tăng trưởng thương mại giữa hai nước, trong khi đó đầu tư hai chiều bị giảm sút một cách đáng kể.

Dưới thời kỳ cầm quyền của Tổng thống Duterte, quan hệ Philippines - Trung Quốc dần được cải thiện hơn. Sau khoảng bốn năm thực hiện điều chỉnh chính sách ngoại giao theo hướng “độc lập”, thương mại, đầu tư, tài trợ từ Trung Quốc đã dần được cải thiện một cách rõ rệt. Bên cạnh đó,

Philippines vẫn đảm bảo được chủ quyền lãnh thổ, ổn định tình hình trong nước để tiếp tục phát triển kinh tế. Hơn nữa, Philippines đã phần nào nâng cao được vị thế, vai trò trong quan hệ với các nước lớn, vừa cải thiện quan hệ với Trung Quốc nhưng cũng vừa điều chỉnh quan hệ với Mỹ theo hướng thực chất và cân bằng hơn. Mặc dù dưới thời cầm quyền của Tổng thống Duterte, những xung đột trên biển Đông vẫn còn tiếp diễn, nhưng Tổng thống Duterte cũng từng nhận định không để những xung đột chính trị làm ảnh hưởng đến quan hệ đầu tư - thương mại giữa hai nước. Bên cạnh tốc độ phát triển kinh tế tăng nhanh thì Philippines cũng đang “hứng” những thách thức lớn khi nguồn vốn đầu tư và chủ đầu tư đến từ Trung Quốc. Cũng chính những thách thức này làm cho Philippines điều chỉnh chiến lược ngoại giao liên tục trong suốt bốn năm cầm quyền của Tổng thống đương nhiệm R. Duterte.

Thời gian gần đây, có nhiều ý kiến không mấy lạc quan về mối quan hệ Philippines - Trung Quốc bởi sự gia tăng bất đồng của hai nước tất yếu sẽ dẫn tới cạnh tranh và xung đột. Nhưng sự thay đổi trong chính sách của hai bên, cũng như sự phụ thuộc vào các nhân tố quốc tế và khu vực đã và đang chi phối rất lớn tới mối quan hệ này, buộc hai quốc gia phải chú ý tới hòa bình, an ninh ổn định tại khu vực nhiều hơn nữa. Bên cạnh đó, lợi ích chiến lược chung nhất của Philippines và Trung Quốc đều xuất phát từ mối quan hệ kinh tế song phương, do đó, trong thời gian tới, có cơ sở để tin tưởng rằng quan

hệ hai bên sẽ tiếp tục phát triển theo chiều hướng tích cực./.

CHÚ THÍCH

1. Chen Jie, *Shaking Off an Historical Burden: China's Relations with the ASEAN-based Communist Insurgency in Deng's Era*, *Communist and Post-Communist Studies* Vol. 27, No. 4 (December 1994), pp. 443-462
2. Daojiong Zha & Mark J. Valencia (2001) *Mischief Reef: Geopolitics and implications*, *Journal of Contemporary Asia*, 31:1, 86-103, DOI: 10.1080/00472330180000061
3. China-Philippines Joint Press Release, <http://ph.chinaembassy.org/eng/xwfb/t895079.htm>, truy cập ngày 16/9/2021
4. Wang Qishan and Philippine President Aquino Attend the Philippines-China Economic and Trade Forum, <http://www.chineseembassy.org.uk/eng/zgyw/t855394.htm>, truy cập ngày 16/9/2021.
5. Theo tính toán của tác giả, thông kê từ Philippine Statistical Yearbook (PSY) (2014)
6. Renato De Castro (2015), *The Philippines Confronts China in the South China Sea: Power Politics vs. Liberalism-Legalism*, *Asian Perspective* Vol. 39, No. 1 (Jan.-Mar), pp. 71-100
7. H.Bình (2013), “Trung Quốc rút thư mời Tổng thống Philippines tham dự triển lãm”, Báo Người lao động, <https://nld.com.vn/thoi-su-quoc-te/trungquoc-rut-thu-moi-tong-thong-philippines-du-trien-lam-2013082904344340.htm>, truy cập ngày 12/6/2019
8. Nguyễn Anh Chương, Quan hệ Philippines – Trung Quốc từ 2001 đến nay, *Nghiên cứu Đông Nam Á*, số 10/2016, tr.35-43.
9. Philippines GDP growth, in annual % 2011-2015, <https://wits.worldbank.org/countryprofile/en/country/PHL/startyear/2011/endyear/2015/indicator/NY-GDP-MKTP-KD-ZG>, truy cập ngày 16/9/2021.
10. Dương Văn Huy, *Những chuyển biến trong quan hệ của Philippines với Trung Quốc thời kỳ Tổng thống Duterte*, Tạp chí nghiên cứu Trung Quốc, số 7/2019, tr.21.
11. Võ Xuân Vinh, *Quan hệ Philippines - Trung Quốc sau ba năm cầm quyền của Tổng thống R. Duterte*, *Nghiên cứu Đông Nam Á* số 5/2019, tr.3-10.

12. China, Philippines agree to deepen trade, investment, [http:// english.gov.cn/state_council/ministries/2017/03/07/content_281475587927594](http://english.gov.cn/state_council/ministries/2017/03/07/content_281475587927594), accessed on 23/7/2020.
13. ASEAN Briefing (2017), "The Philippines Economic and Political Relations With China", ASEAN Briefing <https://www.aseanbriefing.com/news/philippines-economic-politicalrelations-china/>, accessed on June 19, 2021.
14. Foreign Trade Statistics of the Philippines: 2016, <https://psa.gov.ph/content/foreign-trade-statistics-philippines-2016>, truy cập ngày 20/5/2021.
15. Theo Republic of the Philippines, <https://psa.gov.ph/>, truy cập ngày 20/5/2021.
16. Liang Yu (2017), "Sino-Philippine relations showing good momentum in all fields", Xinhuanet, http://www.xinhuanet.com/english/201711/15/c_136754233.htm, truy cập ngày 20/5/2021.
17. Philippines-China Business Relations, <https://boi.gov.ph/cifit-2020-philippines-china-business-relations/#:~:text=The%20Philippines%20and%20China%20bilateral,by%2016.02%20percent%20in%202019>, truy cập ngày 9/9/2021.
18. China is PH's top trading partner in 2020: envoy, <https://www.pna.gov.ph/articles/1127882>, truy cập ngày 9/9/2021
7. H.Bình (2013), "Trung Quốc rút thư mời Tổng thống Philippines tham dự triển lãm", Báo Người lao động, <https://nld.com.vn/thoi-su-quoc-te/trungquoc-rut-thu-moi-tong-thong-philippines-du-trien-lam-2013082904344340.htm>, truy cập ngày 12/6/2019
8. Nguyễn Anh Chương (2016), *Quan hệ Philippines - Trung Quốc từ 2001 đến nay*, Nghiên cứu Đông Nam Á, số 10/2016, tr.35-43.
9. Philippines GDP growth, in annual % 2011-2015, <https://wits.worldbank.org/countryprofile/en/country/PHL/startyear/2011/endyear/2015/indicator/NY-GDP-MKTP-KD-ZG>, truy cập ngày 16/9/2021.
10. Dương Văn Huy (2019), *Những chuyển biến trong quan hệ của Philippines với Trung Quốc thời kỳ Tổng thống Duterte*, Tạp chí nghiên cứu Trung Quốc, số 7/2019, tr.21.
11. Võ Xuân Vinh (2019), *Quan hệ Philippines - Trung Quốc sau ba năm cầm quyền của Tổng thống R. Duterte*, Nghiên cứu Đông Nam Á số 5/2019, tr.3-10.
12. China, Philippines agree to deepen trade, investment, [http:// english.gov.cn/state_council/ministries/2017/03/07/content_281475587927594](http://english.gov.cn/state_council/ministries/2017/03/07/content_281475587927594), truy cập ngày 23/7/2021.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phl-China relations, <https://beijingpe.dfa.gov.ph/phl-china-relations>, truy cập ngày 17/9/2021
2. Chen Jie, *Shaking Off an Historical Burden: China's Relations with the ASEAN-based Communist Insurgency in Deng's Era*, Communist and Post-Communist Studies Vol. 27, No. 4 (December 1994), pp. 443-462
3. Daojiong Zha & Mark J. Valencia (2001) *Mischief Reef: Geopolitics and implications*, Journal of Contemporary Asia, 31:1, 86-103, DOI: 10.1080/00472330180000061
4. China-Philippines Joint Press Release, <http://ph.chinaembassy.org/eng/xwfb/t895079.htm>, truy cập ngày 18/9/2021.
5. Wang Qishan and Philippine President Aquino Attend the Philippines-China Economic and Trade Forum, <http://www.chinese-embassy.org.uk/eng/zgyw/t855394.htm>, truy cập ngày 16/9/2021.
6. Renato De Castro(2015), *The Philippines Confronts China in the South China Sea: Power Politics vs. Liberalism-Legalism*, Asian Perspective Vol. 39, No. 1 (Jan.-Mar. 2015), pp. 71-100
13. ASEAN Briefing (2017), "The Philippines# Economic and Political Relations With China", ASEAN Briefing, <https://www.aseanbriefing.com/news/philippines-economic-politicalrelations-china/>, accessed on June 19, 2020.
14. Foreign Trade Statistics of the Philippines: 2016, <https://psa.gov.ph/content/foreign-trade-statistics-philippines-2016>, truy cập ngày 23/7/2021.
15. Republic of the Philippines, <https://psa.gov.ph/>, truy cập ngày 23/7/2021.
16. Liang Yu (2017), "Sino-Philippine relations showing good momentum in all fields", Xinhuanet, http://www.xinhuanet.com/english/201711/15/c_136754233.htm, truy cập ngày 3/7/2021.
17. Philippines-China Business Relations, <https://boi.gov.ph/cifit-2020-philippines-china-business-relations/#:~:text=The%20Philippines%20and%20China%20bilateral,by%2016.02%20percent%20in%202019>, truy cập ngày 9/9/2021.
18. China is PH's top trading partner in 2020: envoy, <https://www.pna.gov.ph/articles/1127882>, truy cập ngày 9/9/2021.